

Generalitat de Catalunya
Agència de Salut Pública de Catalunya

Indicadors de la situació de la **seguretat alimentària** Catalunya 2014

Infografia

Document elaborat per:

Agència de Salut Pública de Catalunya. Departament de Salut

Primera edició: Octubre de 2016

Assessorament lingüístic: Servei de Planificació Lingüística. Departament de Salut

Dipòsit legal: B. 23567-2013

ISSN: 2339-8469

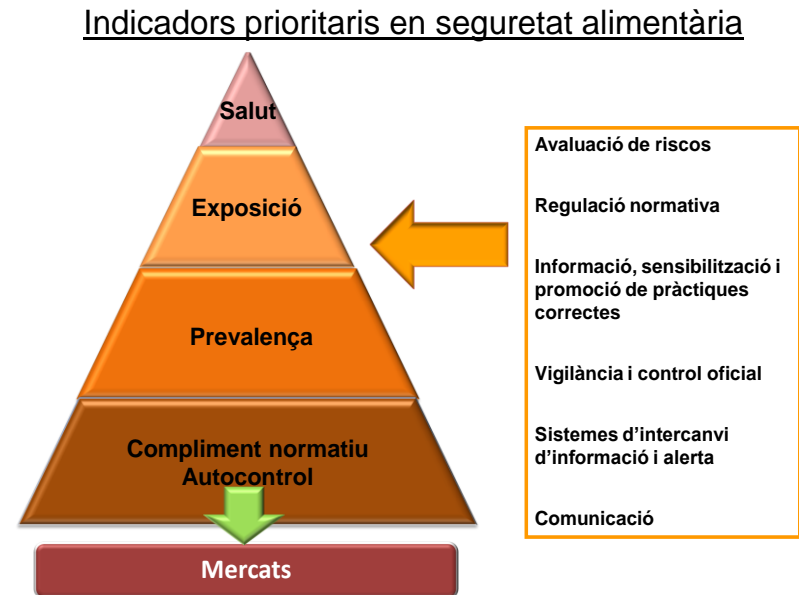

Els continguts d'aquesta obra estan subjectes a una llicència Reconeixement-No comercial-Sense obres derivades 3.0 de Creative Commons. Se'n permet la reproducció, distribució i comunicació pública sempre que se'n citi l'autor i no se'n faci un ús comercial.

La llicència completa es pot consultar a: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/legalcode.ca>

Metodologia de l'anàlisi de la situació de la seguretat alimentària a Catalunya

- La **teoria del canvi** de la política de seguretat alimentària a Catalunya, representada a la piràmide, es basa en una seqüència lògica segons la qual un nivell elevat de compliment normatiu, especialment en l'àmbit de l'autocontrol, ha de permetre la minimització de la prevalença de perills en totes les fases de la cadena alimentària, cosa que ha de suposar una baixa **exposició** de la població als perills alimentaris i, en conseqüència, una baixa **incidència** de malalties de transmissió alimentària. Tot això ha de generar un elevat nivell de **confiança** del conjunt de la ciutadania i dels mercats nacional i internacional en els productes alimentaris catalans.
- D'acord amb aquesta teoria del canvi, l'anàlisi de la situació de la seguretat alimentària a Catalunya es porta a terme sobre la base del seguiment de diferents grups d'indicadors derivats de les dades facilitades pels organismes responsables en cada àmbit d'intervenció. Aquests grups d'indicadors són els següents:
 - Incidència de malalties de transmissió alimentària en la població.
 - Dades d'exposició de la població a perills alimentaris.
 - Dades de prevalença de perills biològics i químics en aliments posats a disposició de la població, així com en les fases diferents de la cadena alimentària.
 - Grau de compliment de les regulacions preventives que són d'aplicació en les activitats de la cadena alimentària.
 - Dades de percepció i confiança.

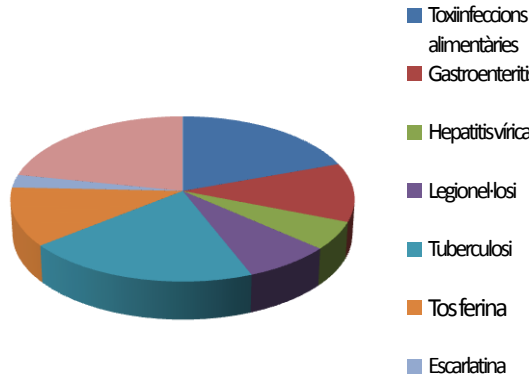

Organismes amb responsabilitats en seguretat alimentària que aporten dades i participen en l'elaboració de la *Memòria de la situació de la seguretat alimentària a Catalunya*:

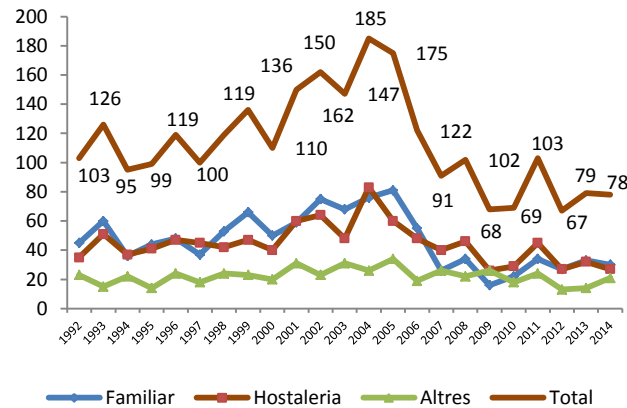
- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació (DARP)
- Agència de Salut Pública de Catalunya (ASPCAT) del Departament de Salut (DS)
- Departament de Territori i Sostenibilitat (DTES)
- Administracions locals (AL)
- Agència de Salut Pública de Barcelona (ASPB)
- Agència de Residus de Catalunya (ARC)
- Agència Catalana de l'Aigua (ACA)
- Agència Catalana del Consum (ACC)
- Agència Catalana de Seguretat Alimentària (ACSA)

Indicadors d'incidència de malalties transmeses per via alimentària en la població (I)

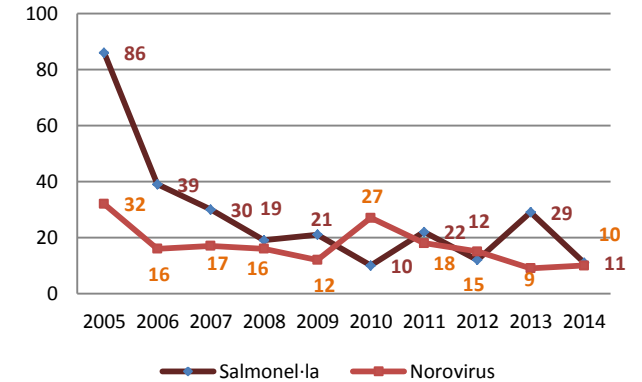
Principals tipus de brots declarats anualment a Catalunya

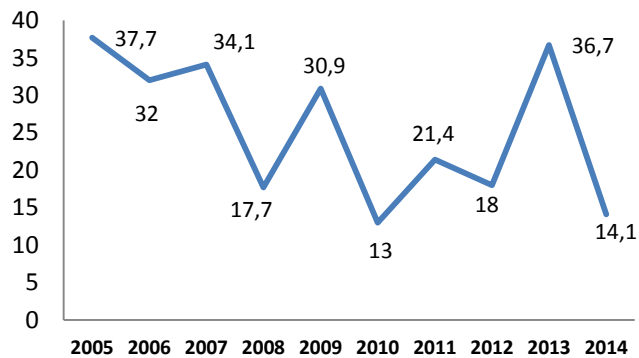
Nombre de brots de malalties de transmissió alimentària notificats. Catalunya 1992-2014

Nombre de brots de TIA segons els principals agents causals. Catalunya 2005-2014

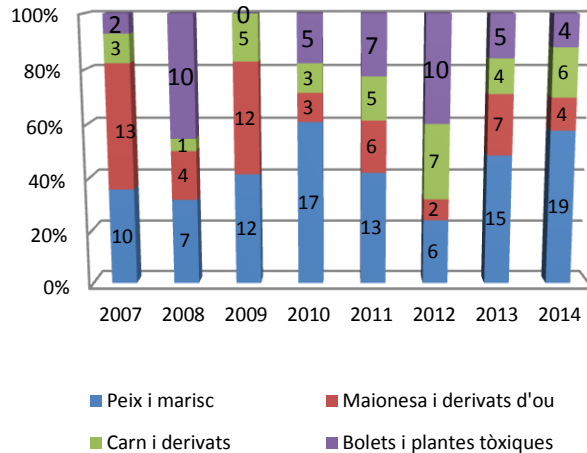
Evolució, en percentatge, de la importància de *Salmonel·la* com a agent causal de brots de toxiinfecció alimentària a Catalunya respecte a la resta d'agents causals. Anys 2005-2014

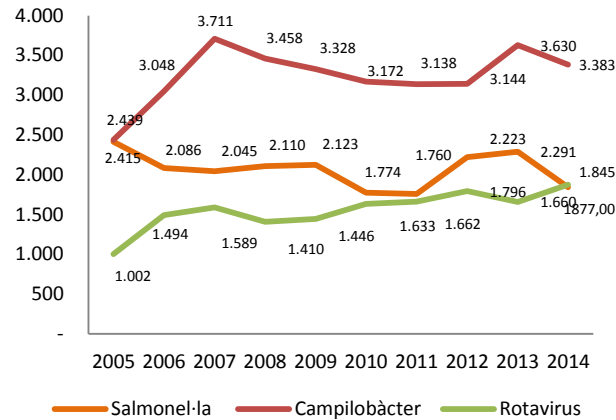
- Les toxiinfeccions alimentàries (TIA) continuen sent un **problema principal de salut en l'àmbit de la seguretat alimentària** i se situen en les primeres posicions, per nombre de brots i d'afectats, entre el conjunt de causes de brots. Tanmateix, les TIA s'associen a un baix nombre de casos greus i molt baixa mortalitat.
- Després d'una important baixada de brots declarats el 2009, s'observa una estabilització del nombre de brots de toxiinfecció alimentària en el període 2008-2014.
- Els agents causals implicats amb més freqüència són **salmonel·la** i **norovirus**. La majoria dels brots de TIA (70-80%) estan associats als **àmbits domèstic i de restauració comercial**.

Indicadors d'incidència de malalties transmeses per via alimentària en la població (II)

Principals aliments implicats en els brots de TIA. Catalunya 2007-2013⁽¹⁾

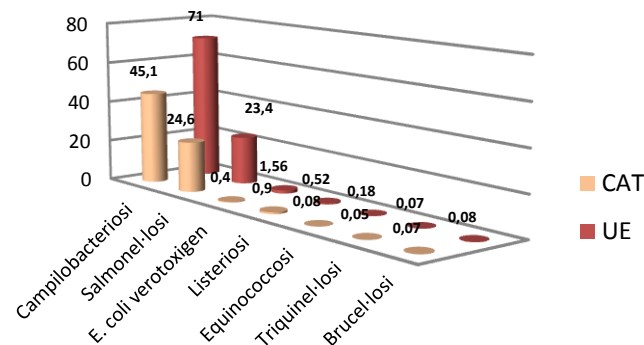
Notificació microbiològica. Principals agents de transmissió alimentària i nombre d'afectats. Catalunya 2005-2014⁽¹⁾

Nombre de casos de malalties de declaració individualitzada de transmissió alimentària. Catalunya 2009-2014⁽¹⁾

MALALTIA	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Brucel·losi	6	8	5	5	1	5
Còlera	0	0	0	0	1	1
Shigel·losi	129	76	49	59	40	103
Febre tifoide-paratifoide	21	25	26	18	18	18
Triquinosi	0	0	0	2	0	4
Hidatidosi	13	7	16	17	10	6
Botulisme	0	0	0	0	0	0
<i>E. coli</i> 0157:H7	2	4	3	0	1	6

Comparativa de notificació per 100.000 habitants de les principals malalties de transmissió alimentària. Catalunya (CAT)–mitjana Unió Europea (UE) 2014⁽²⁾

Font:

⁽¹⁾ Subdirecció General de Vigilància i Resposta a Emergències de Salut Pública.

⁽²⁾ *The community summary report on trends and sources of zoonoses and zoonotic agents in the European Union.* EFSA i ECDC.

- Els **productes de la pesca i de la carn i els derivats d'ous** són els aliments més freqüentment implicats en les TIA. Cal destacar els brots per consum de bolets que estan associats a imprudències en la recollida i el consum en l'àmbit domèstic.
- **Salmonel·la, campilobàcter i rotavirus** són els agents més notificats pels laboratoris de diagnòstic clínic de la xarxa assistencial. S'observa una tendència creixent per campilobàcter i rotavirus mentre que salmonel·la mostra una lleugera tendència decreixent.
- Les taxes per 100.000 habitants de les principals malalties de transmissió alimentària declarades són, en termes generals, **comparables a les de la mitjana de la Unió Europea**. Les malalties de declaració individualitzada que són de possible transmissió alimentària tenen una **baixa incidència** en la població catalana.

Indicadors d'exposició a contaminants a través de la dieta

Evolució de la ingesta estimada de contaminants. Catalunya 2000-2012

CONTAMINANT	2000	2005	2008	2012	NIVELL DE SEGURETAT
Arsènic (As)	42,42	16,25	27,4	2,49-4,49	21-560 µg/dia
Cadmi (Cd)	15,74	17,19	21,57	71,4	175 µg/setmana
Metilmercuri (Hg)	8,03	12,61	4,85	7,33	33 µg/dia
Plom (Pb)	27,52	20,63	-	9,82	40 µg/dia
PBDE (èter difenílic polibromat)	97,30	75,45	-	-	No fixat
PCN (naftalè policlorat)	45,78	7,25	-	-	No fixat
PCDE (èter difenílic policlorat)	41,04	51,68	-	-	No fixat
PCDD/Fs (dioxines i furans)	95,41	25,67	20,79	-	14 pg OMS-TEQ/kg i setmana
PCB (bifenil policlorat)	150,1	52,40	32,43	-	
PCDD/Fs+PCB	245,5	78,07	53,23	-	
HAP	842	939	645	-	49·10 ⁵
HCB (hexaclorobenzè)	166,2	71,62	39,13	-	1.700

- Els estudis en dieta total disponibles indiquen que **els nivells d'exposició a contaminants de la població a Catalunya es troben per sota dels límits màxims de referència establerts** per l'Organització Mundial de la Salut (OMS) i l'Autoritat Europea de Seguretat Alimentària (EFSA).

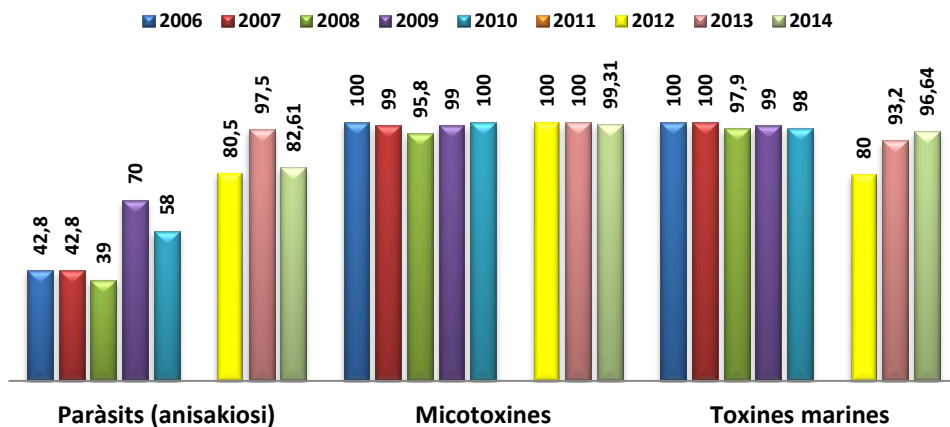
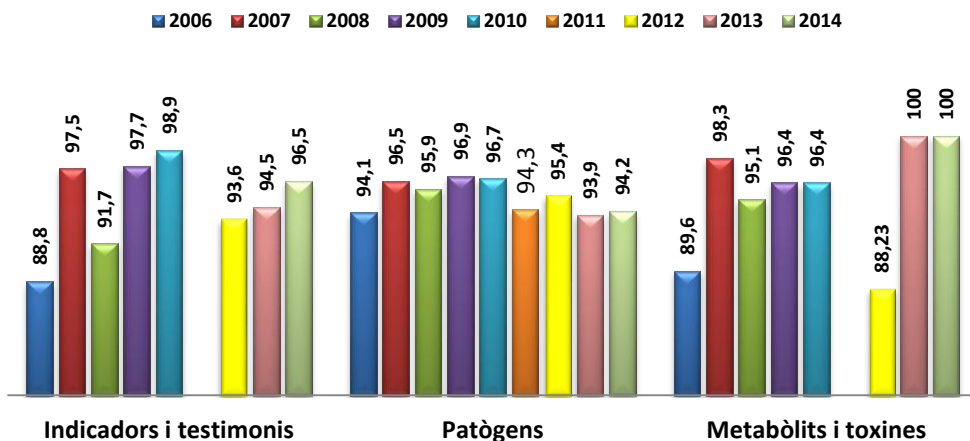
- Els grups d'aliments que aporten una quantitat més alta de contaminants a la dieta són el peix, el marisc, les carns i els derivats, cosa que no ha de suposar un risc en una dieta variada i equilibrada, però que pot representar un problema en cas de consum excessiu o poc variat i en segments de població especialment sensibles com ara infants i embarassades, als quals es recomana no consumir peixos grans depredadors.

Evolució de la ingesta estimada de contaminants per a la població infantil en el període 2000-2012

CONTAMINANT	2000	2005	2008	2012	NIVELL DE SEGURETAT
Arsènic (As)	1,3	0,67	0,93	0,140	0,3-8 µg/kg i dia
Cadmi (Cd)	3,82	4,73	4,8	2,14	2,5 µg/kg i setmana
Metilmercuri (MeHg)	1,31	1,83	1,31	1,55	1,3 µg/kg i setmana
Mercuri (Hg)	3,54	2,05	2,58	0,43	4 µg/kg i set
Plom (Pb)	0,93	1,05	-	0,374	0,5 µg/kg i dia
Dioxines, furans i PCB similars a dioxines	55,38	20,3	16,8	-	14 pg OMS-TEQ/kg i setmana

Indicadors de prevalença de perills en aliments (perills biològics)

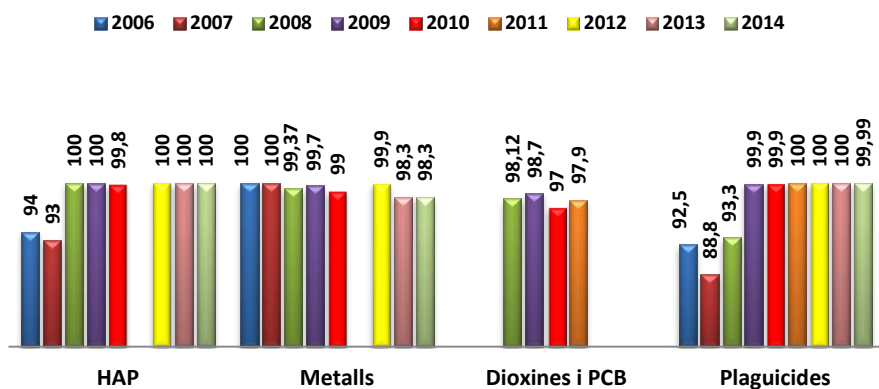
Taxes de conformitat de perills biològics en aliments segons dades de vigilància analítica. Catalunya 2006-2014

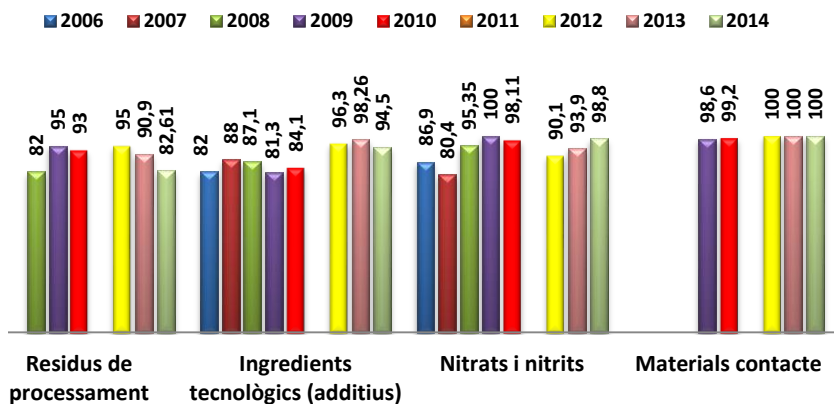
- Les **taxes de conformitat generals** per a microorganismes patògens són elevades amb algunes excepcions, com són *Norovirus* (84,8%), *Yersinia* (84%) i *Campylobacter jejuni* (86,5%).
- La prevalença d'*Anisakis* (42%) fa necessari insistir en les mesures preventives per al consum de peix, com són la congelació prèvia en cas que s'hagi de consumir cru o semicrú i garantir un tractament tèrmic complet dels que es consumeixin cuinats.
- Si comparem les dades dels programes de vigilància duts a terme a Catalunya amb les dades de la **xarxa europea d'intercanvi d'informació i alertes alimentàries**, podem observar que els agents detectats són pràcticament els mateixos.
- Les **mesures d'higiene** i l'**autocontrol** dels operadors i les mesures d'higiene domèstiques són essencials per minimitzar els riscos microbiològics.

Indicadors de prevalença de perills en aliments (perills químics) (I)

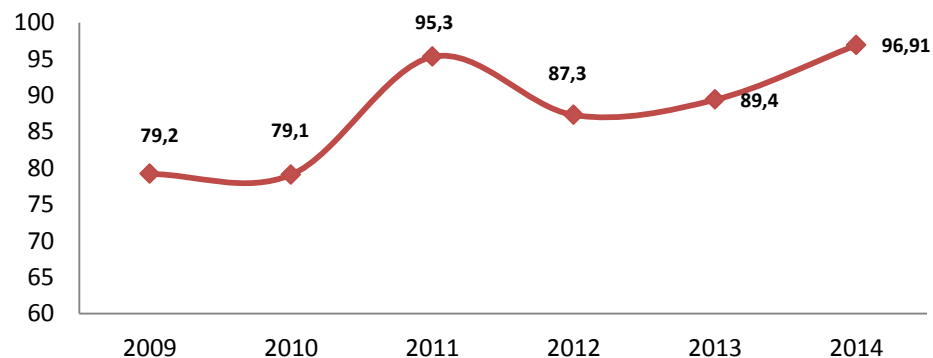
Taxes de conformitat de perills químics en aliments segons dades de vigilància analítica (%). Catalunya 2006-2014

- Les taxes de conformitat generals per perills químics mostren nivells molt alts, a excepció dels compostos polars en olis de fregir (57%) respecte als quals cal reforçar les mesures de control i de promoció de pràctiques correctes.
- Les dades del programa de **vigilància i control d'al·lergògens** en aliments indiquen una tendència molt positiva amb una taxa de conformitat que el 2014 se situa per sobre del 96%. Tanmateix, cal continuar treballant en el marge de millora encara existent.

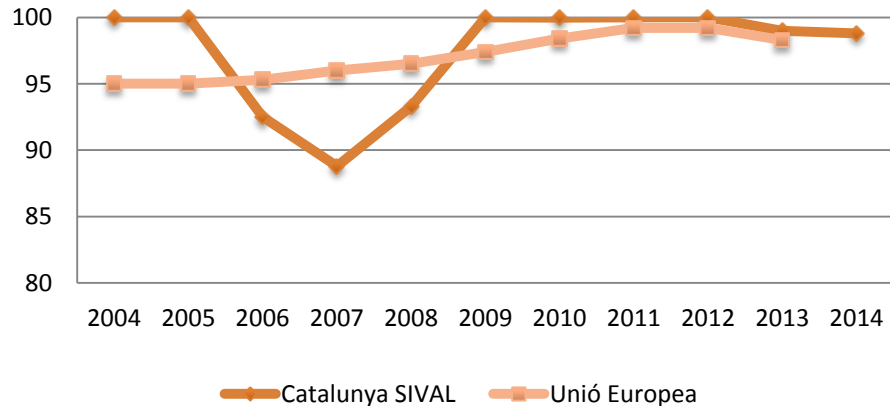

Evolució de resultats del programa de vigilància d'al·lergògens en aliments. Taxes de conformitat (%). Catalunya 2008-2013

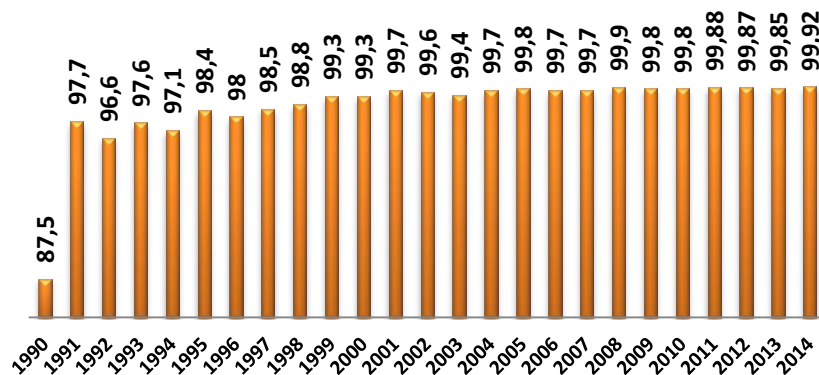
Indicadors de prevalença de perills en aliments (perills químics) (II)

Evolució de resultats de prevalença de plaguicides en aliments segons dades de l'ASPCAT, UE. Taxes de conformitat (%). Catalunya-UE 2004-2014

L'any 2014 no es disposa de dades de la UE.

Evolució de resultats del Pla d'investigació de residus en aliments d'origen animal segons dades de l'ASPCAT. Taxes de conformitat (%). Catalunya 1990-2014

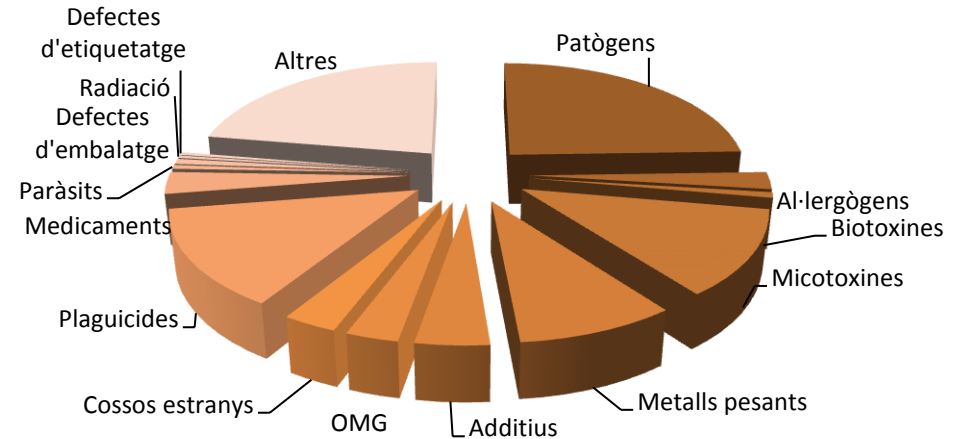

- En **residus de plaguicides**, la taxa de conformitat continua sent alta ja que es manté per sobre del 98% des de 2009.
- Els resultats relatius als **residus de medicaments veterinaris** en aliments d'origen animal mostren taxes de conformitat del 99,9%.
- Les 9 mostres no conformes, del total de les 12.649 analitzades en el Pla d'investigació de residus, corresponen a 4 mostres de ronyó no conformes a metalls pesants (cadmi i plom) i 6 mostres d'inhibidors (amoxicil·lina, doxiciclina, lincomicina, sulfadiazina i clortetraciclina) en porcí i oví.

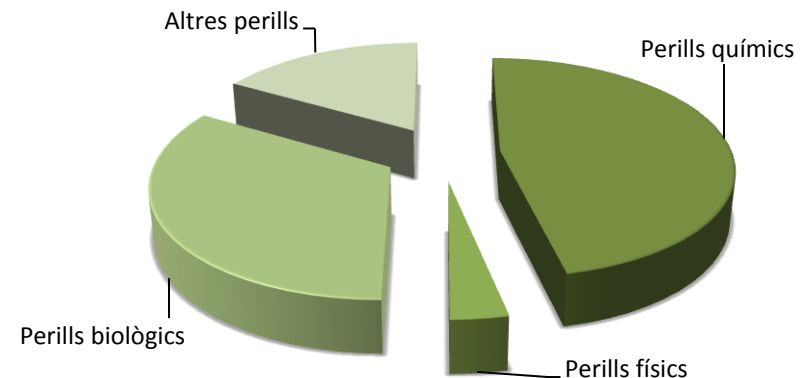
Indicadors de les xarxes d'alerta

- Tot i que molts dels problemes notificats al RASFF (Rapid Alert System for Food and Feed) no han afectat directament Catalunya, cal considerar les dades que ofereix per tal de tenir un **coneixement general de la situació en el nostre entorn més immediat**. La globalització del comerç i dels sistemes de producció fa que els problemes detectats en un indret determinat es puguin produir o traslladar ràpidament a altres territoris.
- Segons dades del RASFF 2014, les causes més freqüents d'alerta són els microorganismes patògens (24,5%), els residus de plaguicides (13,6%) i les micotoxines (12%).

Notificacions d'alertes segons dades del RASFF (Rapid Alert System for Food and Feed). Distribució proporcional de les 3.187 notificacions registrades el 2014

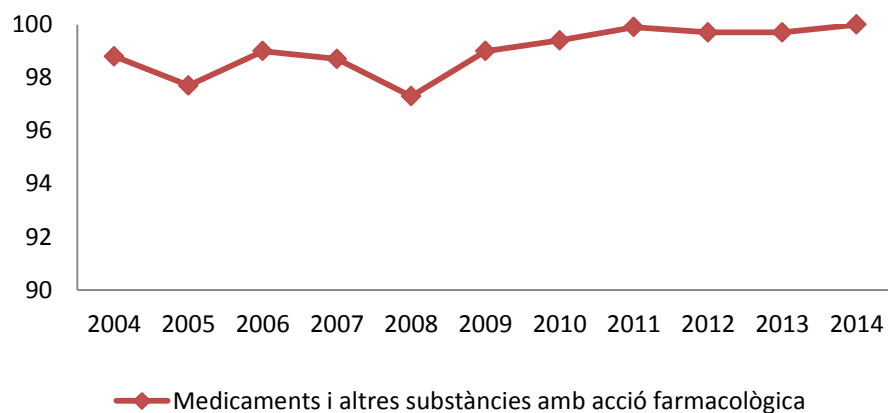

Alertes gestionades a Catalunya segons dades de l'ASPCAT. Distribució per tipus de perills proporcional de les 90 alertes registrades el 2014

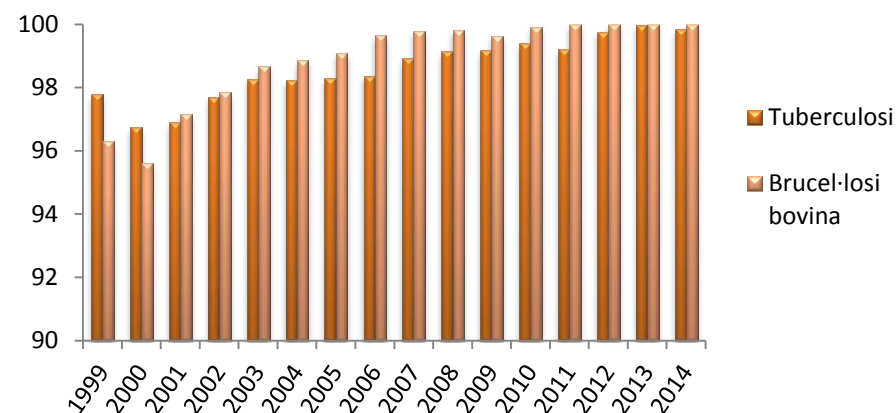

Indicadors de prevalença de perills en la fase primària de la cadena alimentària

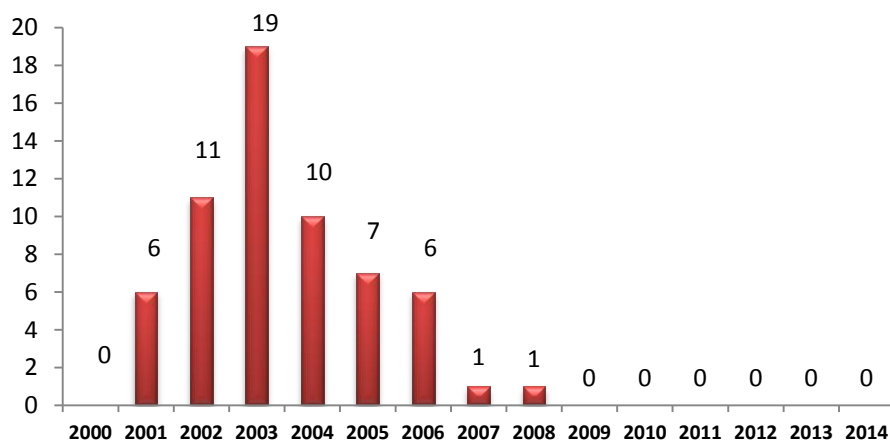
Presència de residus de medicaments veterinaris i altres substàncies il·legals en animals d'abastament i en l'aigua i els aliments per a animals segons dades del DARP. Taxes de conformitat (%). Catalunya 2004-2014

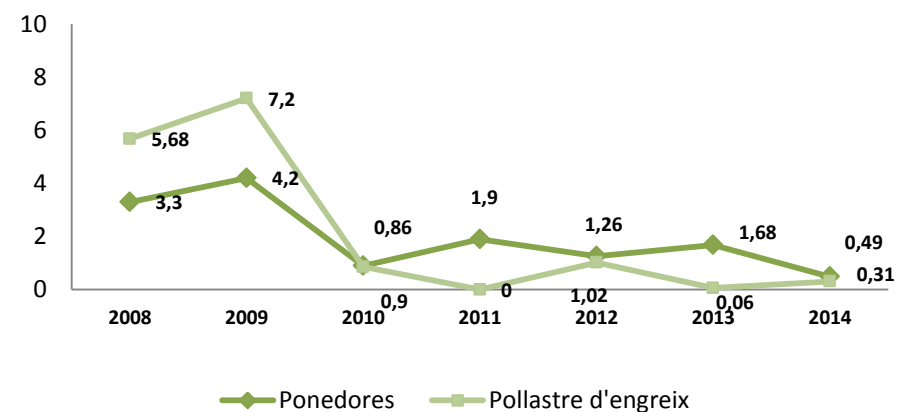
Evolució de la tuberculosi i la brucel·losi bovina a Catalunya segons dades del DARP. Explotacions negatives (%). 1999-2014

Nombre de casos confirmats d'encefalopatia espongiforme bovina (EEB) segons dades del DARP. Catalunya 2000-2014

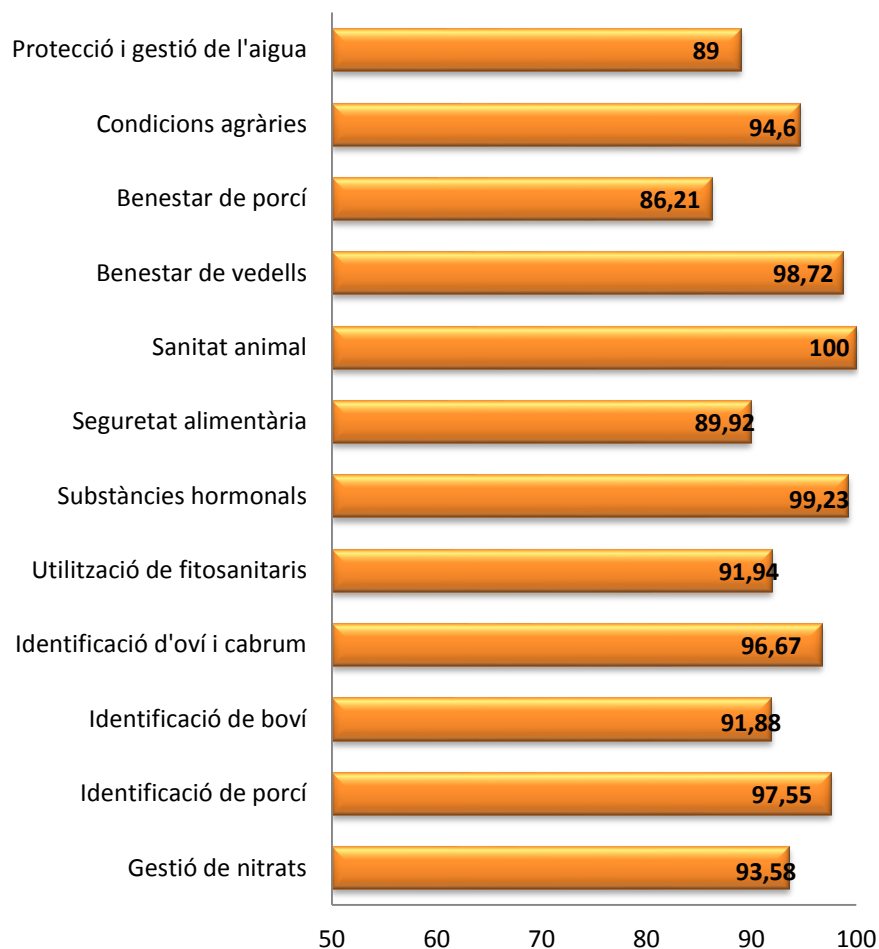

Evolució de resultats de prevalença de salmonel·la en explotacions d'aus segons dades del DARP (%). 2008-2014

Indicadors del nivell de compliment de les regulacions preventives que són d'aplicació en les activitats de la cadena alimentària (fase primària)

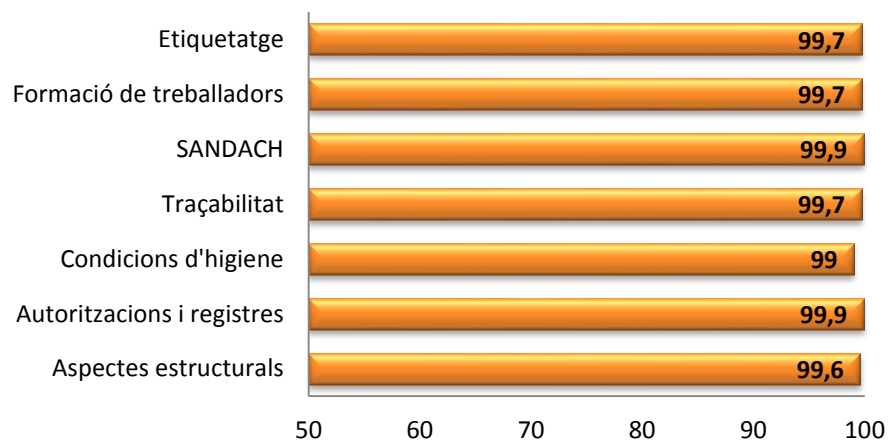
Resultats dels controls de condicionalitat en explotacions segons dades del DARP. Taxes de conformitat (%). Catalunya 2014

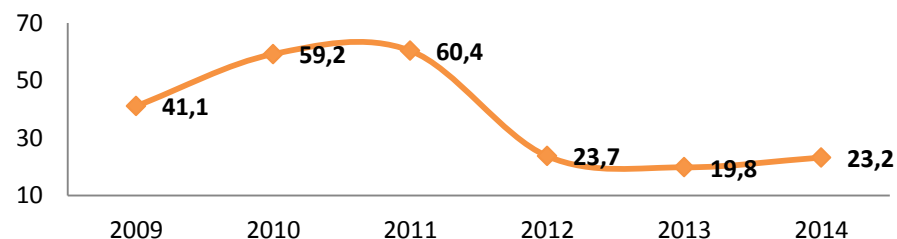
- La **condicionalitat** és un conjunt de requisits de gestió en matèria de salut pública, zoonosologia, fitosanitat, medi ambient i benestar dels animals, a més de les bones condicions agràries i mediambientals que han de mantenir els agricultors i els ramaders per optar als ajuts d'acord amb la normativa de la Unió Europea.
- Les dades procedents dels controls de la condicionalitat mostren taxes de conformitat elevades per a tots els paràmetres referencials, tot i que s'observa marge de millora en benestar animal (86,2%) i seguretat alimentària (89,9%), la qual es refereix al compliment dels requisits establerts a la legislació alimentària en els àmbits de la seguretat dels productes, la traçabilitat i l'alimentació animal.

Indicadors del nivell de compliment de les regulacions preventives que són d'aplicació en les activitats de la cadena alimentària (fase de transformació i distribució)

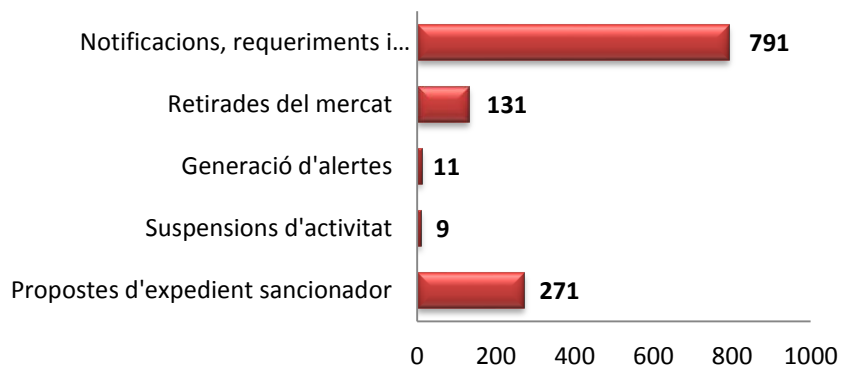
Resultats dels programes de vigilància i control de les indústries alimentàries. Taxes de conformitat (%) calculades sobre la base del nombre d'incompliments registrats. Catalunya 2014

Evolució de resultats del compliment de les condicions d'autocontrol en indústries alimentàries. Taxes de conformitat (%). Catalunya 2009-2014

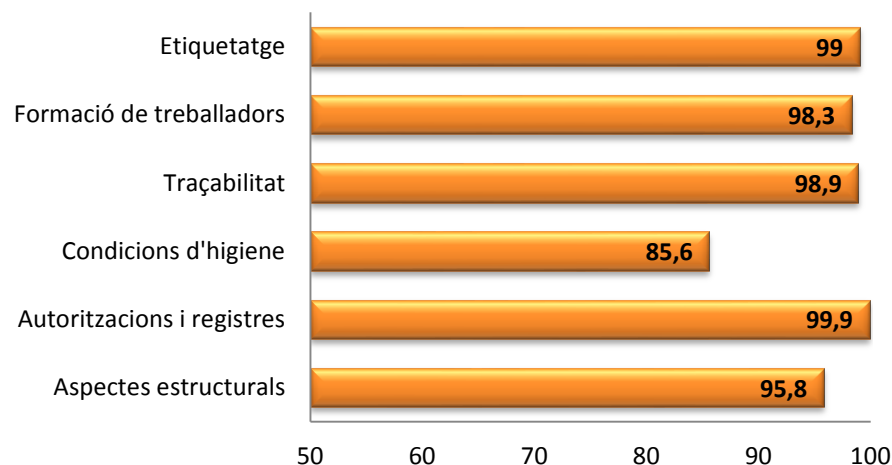
Resultats dels programes de vigilància i control de les indústries alimentàries. Tipus i nombre de mesures adoptades davant d'incompliments. Catalunya 2014

- Les taxes de conformitat relatives al **compliment normatiu en la indústria alimentària** són elevades. Aquestes taxes de conformitat es calculen sobre la base de les dades d'incompliments greus o reiterats i no tenen en compte les deficiències lleus detectades durant la inspecció que, tot i ser relativament freqüents, tenen caràcter lleu i són corregides per l'operador sense necessitat de mesures addicionals.
- En matèria d'**autocontrol** es continua observant una taxa de conformitat baixa (23,2%), cosa que fa recomanable continuar impulsant mesures específiques de correcció.

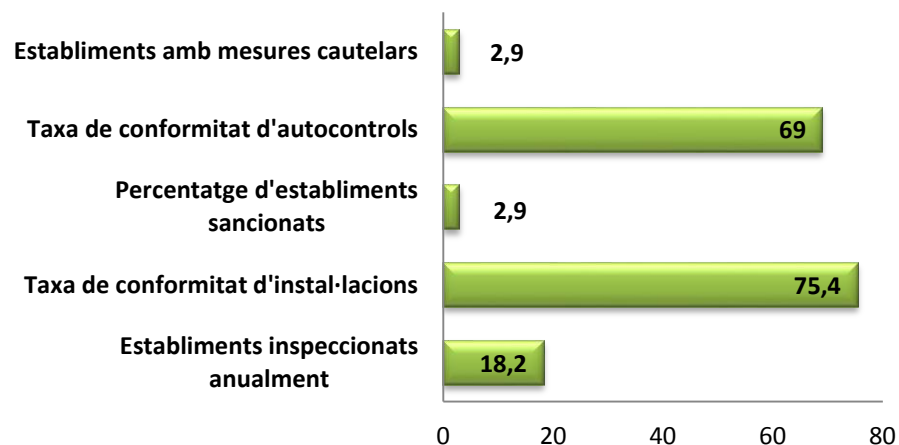
Indicadors del nivell de compliment de les regulacions preventives que són d'aplicació en les activitats de la cadena alimentària (fase minorista)

Resultats dels programes de vigilància i control del comerç minorista segons dades de l'ASPCAT. Taxes de conformitat (%). Catalunya 2014 (Font: ALCON.)

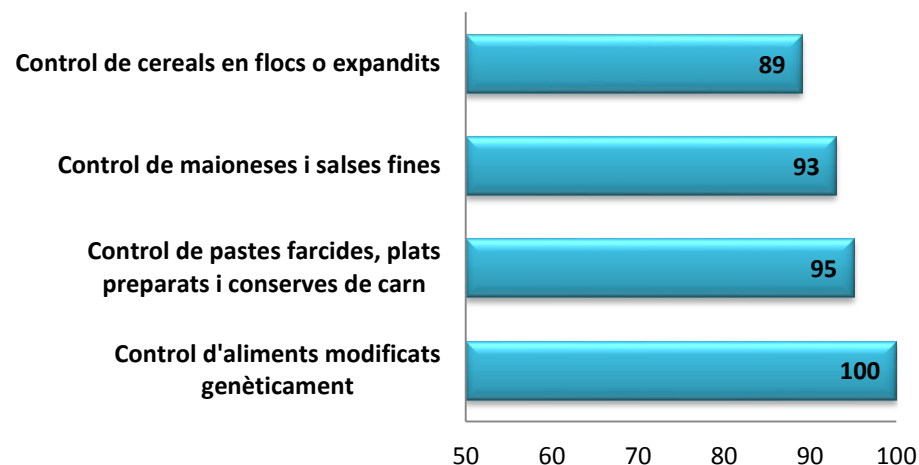

- Les dades relatives al **compliment normatiu en l'àmbit del comerç minorista i la restauració** mostren que la proporció d'incompliments greus que requereixen mesures cautelars o incoació d'expedients sancionadors és baixa.
- Les dades de **vigilància i control d'aliments modificats genèticament** de l'Agència Catalana del Consum indiquen una taxa de conformitat del 100%, mentre que en altres àmbits com els cereals, les salses i els plats preparats se situa entre el 89% i el 95%.

Indicadors dels cercles de comparació intermunicipal sobre control d'establiments minoristes segons dades de la Diputació de Barcelona. Taxes de conformitat (%). Catalunya 2014

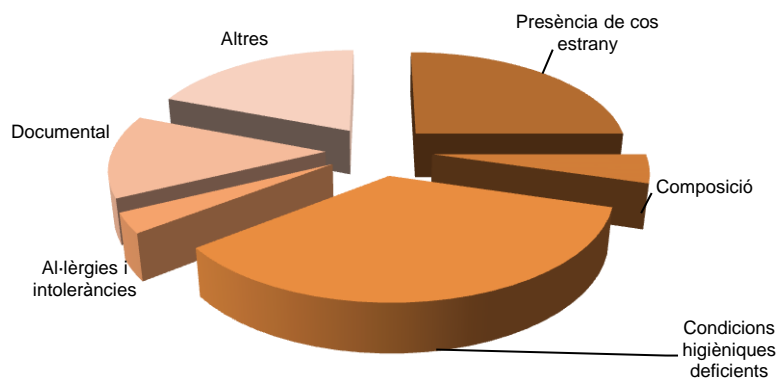

Resultats dels programes de vigilància i control a comerç minorista segons dades de l'Agència Catalana del Consum. Taxes de conformitat (%). Catalunya 2014

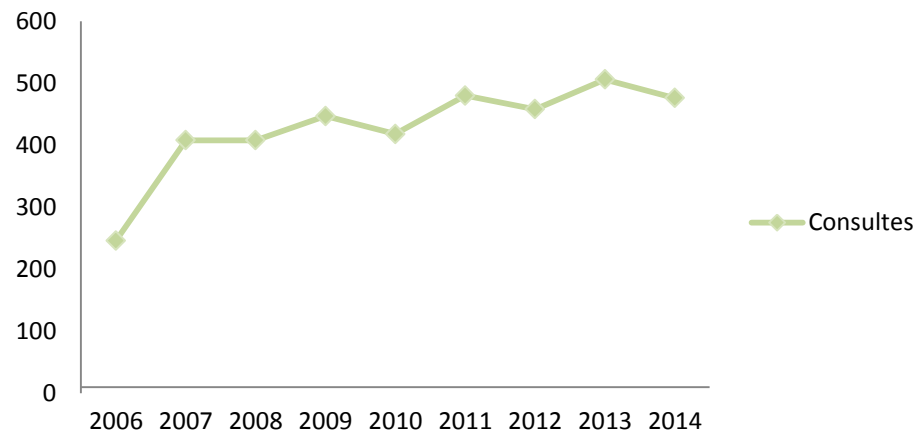

Indicadors de percepció de la ciutadania en seguretat alimentària

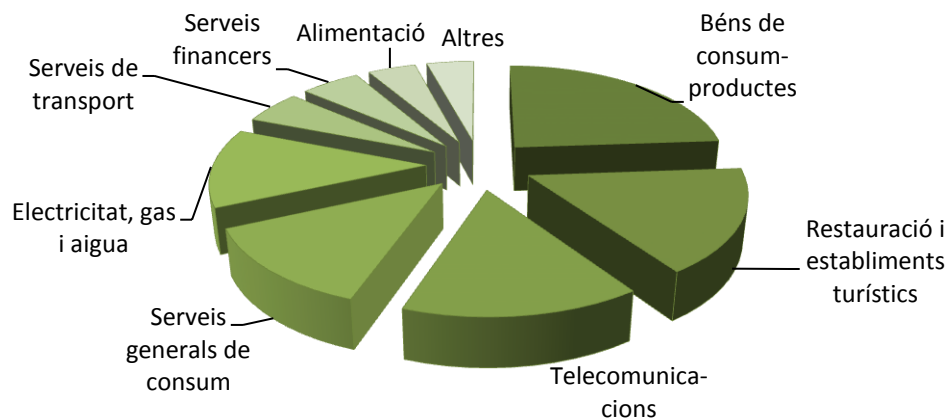
Denúncies presentades davant l'ASPCAT segons dades d'aquesta Agència. Distribució proporcional de les 220 denúncies registrades el 2014

Consultes adreçades a l'Agència Catalana de Seguretat Alimentària. Període 2006-2014

Denúncies presentades davant l'Agència Catalana de Consum. Distribució de les 2.984 denúncies registrades el 2014

- La majoria de les denúncies presentades davant de l'ASPCAT es refereixen a condicions higièniques deficientes observades pels consumidors (35%) i presència de cossos estranys en aliments (25%).
- Del conjunt de denúncies presentades davant l'Agència Catalana del Consum, les referides a aliments suposen només un 4,3% d'un total de 2.984 denúncies registrades.